

Nejvyšší soud

Rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2068/2019

Datum rozhodnutí: 22. září 2020

Závěr: *V případě bezdůvodného obohacení získaného úpravami cizí nemovitosti skutečnými bez právního důvodu, eventuálně na základě neplatného právního úkonu či právního důvodu, který posléze odpadl, není možné, aby její vlastník investorovi vydal to, co bezdůvodným obohacením nabyl. Proto je namíste poskytnutí peněžité náhrady, a to dle § 2999 odst. 1 občanského zákoníku ve výši obvyklé ceny, a to toho, o co se majetek obohaceného zvýšil, což představuje rozdíl mezi hodnotou majetku před investicí a po ní.*

Obsah: Předmětem sporu bylo vypořádání společného jmění manželů. Jednou z položek, které byly vypořádávány, byly vnosity ze společného jmění manželů (SJM) na výlučný majetek manžela – rodinný dům, který za trvání manželství manžel nabyl v rozsahu $\frac{3}{4}$ darem od svých rodičů. Některé vnosity byly nesporné, jiné však sporné, přičemž mj. bylo sporováno vypořádání vnosů učiněných formou investic ještě před tím, než manžel $\frac{3}{4}$ podíl na rodinném domě nabyl. V rozsahu těch vnosů, ohledně kterých vzal soud prvního stupně za prokázané, že byly učiněny sice za trvání manželství, avšak dříve, než se manžel stal podílovým spoluvlastníkem domu, soud prvního stupně návrhu na jejich vypořádání nevyhověl, neboť dle jeho názoru šlo o plnění bez právního důvodu ve vztahu k třetím osobám, a proto je není možné vypořádat v rámci řízení o vypořádání SJM. Odvolací soud rozsudek zčásti změnil. Pokud jde o vnosity na rodinný dům učiněné poté, kdy se manžel stal jeho podílovým spoluvlastníkem, měly být zohledněny pouze v rozsahu $\frac{3}{4}$ odpovídajícího objemu prostředků vynaložených ze společného jmění manželů. Pokud jde o prostředky vynaložené na rodinný dům ještě před tím, než se manžel stal jeho spoluvlastníkem, ty mohly být dle odvolacího soudu vypořádány, protože prostředky vynaložené ze SJM ve prospěch třetí osoby představují

pohledávku bývalých manželů vůči této třetí osobě. Proto tuto pohledávku přikázal bývalému manželovi a uložil mu zaplatit na vypořádání této pohledávky bývalé manželce příslušnou částku jako vypořádací podíl. Pohledávka vznikla investicemi do majetku osob žalobci blízkých, žalobce se později stal většinovým spoluvlastníkem zhodnocených nemovitostí a tyto nemovitosti i po rozvodu manželství nadále užívá, proto je spravedlivé, aby takto byla vypořádána. Nevadilo ani, že jde o pohledávku promlčenou. Výše vypořádacího podílu byla odvozena od prokázané výše částek vynaložených na jednotlivé rekonstrukční práce. Obě strany podaly proti rozsudku dovolání. Nejvyšší soud se zabýval zejména otázkou zhodnocení nemovitosti ve vlastnictví třetí osoby, resp. vypořádáním finančních prostředků vynaložených ze SJM na takovou nemovitost. Poukázal na použitelnost starší judikatury vztahující se k občanskému zákoníku z roku 1964, podle které v případě stavebních úprav nemovitosti není dobře možné, aby její vlastník investorovi vydal to, co bezdůvodným obohacením nabyl (rekonstrukci nemovitosti). Proto bylo namíste poskytnutí peněžité náhrady podle § 458 odst. 1 věty druhé občanského zákoníku z roku 1964, přičemž s účinností od 1. 1. 2014 tuto otázku upravuje § 2999 odst. 1 věta první současného občanského zákoníku, podle kterého není-li vydání předmětu bezdůvodného obohacení dobře možné, má ochuzený právo na peněžitou náhradu ve výši obvyklé ceny. Současný občanský zákoník na rozdíl od zákona č. 40/1964 Sb. výslovně určuje, že peněžitou náhradu je třeba poskytnout ve výši obvyklé ceny předmětu bezdůvodného obohacení. Výše náhrady neodpovídá hodnotě vynaložených prostředků či provedených prací (investic), nýbrž zhodnocení věci, jež se obohacenému dostalo, tj. rozdíl mezi hodnotou věci před investicemi a poté. Obohacený je totiž povinen vydat jen ten majetkový prospěch, jehož se mu obohacením dostalo, a nikoliv nahradit majetkovou ztrátu tomu, na jehož úkor bylo obohacení získáno. Protože však odvolací soud při určení výše vypořádání ve vztahu k provedeným investicím vycházel z částek odpovídajících tomu, co bylo vynaloženo na rodinný dům v nominální

výši, nikoliv z toho, o co se hodnota domu zvýšila, rozhodl po právní stránce chybně. Nejvyšší soud zároveň neshledal žádné pochybení ve vztahu k vypořádání investic formou příkázání příslušné pohledávky vůči jeho rodičům manželovi, včetně toho, že mělo jít o pohledávku promlčenou.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2003, sp. zn. 33 Odo 477/2003, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2012, sp. zn. 28 Cdo 3481/2012.

Relevantní ustanovení: § 2999 občanského zákoníku.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 1036/2020

Datum rozhodnutí: 22. září 2020

Závěr: *Právník osoba (spolek) založená za účelem správy nemovitosti ve spoluvlastnictví svých členů má jednak postavení příkazníka spoluvlastníků nemovitosti, jednak jejich přímého či nepřímého zástupce. Je proto aktivně legitimována k vymáhání toho, co mají tito spoluvlastníci plnit v návaznosti na právní jednání učiněná příkazníkem na základě příkazu.*

Obsah: Spor byl veden o doplacení a vypořádání prostředků určených k úhradě záloh na služby spojené s užíváním bytu, resp. příspěvků do fondu oprav příslušného domu. Žalobcem byl spolek založený za účelem správy domu, žalovaná byla spoluvlastníkem domu a z tohoto titulu užívala jeden z bytů v domě, přičemž nehradila ani spotřebované služby, ani příspěvky do fondu oprav. Soud prvního stupně žalobu zamítl. Členy spolku byla většina spoluvlastníků, nikoliv žalovaná. Tito spoluvlastníci souhlasili s tím, aby žalobce řádný chod a péči o dům skutečně zajišťoval a jednal ohledně uzavírání s tím souvisejících smluv. Žalovaná však členkou žalobce není a nikdy nebyla. Za účelem zajištění dodávky energií a služeb žalobce uzavřel s jednotlivými dodavateli smlouvy a prováděl úhrady za jimi poskytované služby, a to z účtu zřízeného na jeho jméno. Dodávky energií a služeb žalobce zajišťoval pro celý dům, tedy nejen pro své členy, ale vždy pro všechny spoluvlastníky. Žalovaná byla od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2016 spoluvlastnicí předmětného domu. Mezi žalobcem a žalovanou nedošlo k žádné dohodě ohledně dodávek služeb a plateb do fondu; žalovaná však služby spojené s užíváním bytu odebírala a spotřebovala. Protože se žalovaná nestala členkou žalobce, nezavazuje ji povinnost finančně

se podílet na nákladech vynaložených žalobcem na plnění poskytovaná třetími osobami. Tato povinnost se týká pouze členů spolku – žalobce. Protože žalobce nedisponuje vlastními prostředky, jde o prostředky členů žalobce (spoluvlastníků předmětného domu), bezdůvodné obohacení žalované může vznikat pouze na úkor zbývajících spoluvlastníků předmětného domu. Žalobce proto nemá aktivní legitimaci pro podání žaloby; nemůže odvozovat aktivní legitimaci ve věci ani od postoupení pohledávek ostatních spoluvlastníků, neboť k jejich postoupení nedošlo. Odvolací soud rozsudek potvrdil. Doplnil, že žalobce vystupuje v postavení správce společné věci a jako takový má postavení příkazníka (§ 1135 o. z.). Nedisponuje tedy svou věcí a svými finančními prostředky, naopak nakládá se společnou věcí a finančními prostředky spoluvlastníků, kterým také musí správu vyúčtovat. Nejedná vlastním jménem na vlastní účet, nýbrž jedná jménem spoluvlastníků na jejich účet. Žalobci, který fakticky působí jako správce společné věci, tak nesvědčí aktivní legitimace ani z tohoto důvodu. Na věc nebylo možno v žádné podobě aplikovat ani zákon č. 67/2013 Sb. s příznivým důsledkem pro žalobce. Žalobce v dovolání položil Nejvyšším soudu řadu právních otázek. Vůči komu se bezdůvodně obohacuje spoluvlastník domu, pokud nehradí jím spotřebované dodávky energií a služeb, které na základě uzavřených smluv dodavatelům hradila třetí osoba, odlišná od spoluvlastníků, z prostředků na svém účtu, pocházejících od ostatních spoluvlastníků domu? Je tato třetí osoba správcem společné věci? Jsou platby spoluvlastníků domu za spotřebu energií hospodařením se společnou věcí? Z odpovědí na tyto otázky pak dovozovat svoji aktivní věcnou legitimaci, neboť je právník osobou způsobilou vlastnit a nakládat s vlastním majetkem a finančními prostředky na jím zřízeném účtu. Smlouvy o dodávkách energií a služeb uzavíral svým jménem, nikoli jménem spoluvlastníků, a na svoji odpovědnost; stejně tak i svým jménem prováděl příslušné úhrady jednotlivým dodavatelům. Spoluvlastníci z těchto smluv nebyli a nejsou nijak zavázáni. Energie nejsou ani jejich vlastnictvím, byly jim pouze žalobcem – z pozice redistributora – bez přírážky poskytovány na základě oprávnění podle energetického zákona a jejich spotřeba byla následně vyúčtována. Finanční prostředky na účtu žalobce nejsou vlastnictvím spoluvlastníků nemovitosti, opačný závěr odvolacího soudu je nesprávný a v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí

dovolacího soudu, ze které vyplývá, že peníze uložené na bankovním účtu jsou ve vlastnictví banky. Nejvyšší soud dovolání shledal důvodným a přípustným. K otázce aktivní legitimace Nejvyšší soud dovodil, že uzavření dohody spoluvlastníků o určení osoby správce je realizací hospodaření se společnou věcí ve smyslu § 139 odst. 2 občanského zákoníku z roku 1964 (základ právního vztahu se datuje před 1. 1. 2014). Dohoda spoluvlastníků o hospodaření se společnou věcí je bezformálním právním úkonem a nemusí být písemná ani tehdy, týká-li se nemovitě věci; může být uzavřena i ústně nebo konkludentně. Tento závěr je použitelný i pro poměry dle současného občanského zákoníku. Na obsah práv a povinností mezi správcem a spoluvlastníky nutno aplikovat ustanovení o příkazní smlouvě dle § 1135 současného občanského zákoníku. S ustavením žalobce jako správce společné věci souhlasila většina spoluvlastníků a žalovaná proti tomu nic nenařadila. Za situace, kdy při určení správy a ustanovení správce není přesně vymezen rozsah práv a povinností, které má vykonávat, je nutné vycházet především z povahy věci. Do oblasti správy společné věci spadá vše, co slouží k zajištění hospodárného využití společné věci. V případě obytného domu, v němž se nacházejí pronajaté byty, tak půjde zejména o výběr nájmu a úhradu nákladů s pronájemem bytů, zajišťování oprav a údržby společného domu, včetně hodnotové evidence a vyjádření této činnosti; současně sem lze zahrnout vedení listin o výdajích a příjmech ze společné věci a provádění záznamů o příjmech a výdajích. Dům byl v rozhodné době fakticky (nikoli právně) rozdělen na byty a každý z nich byl dán jednotlivým spoluvlastníkům do užívání. S běžným užíváním bytu je bezpochyby spojeno i zajištění dodávek energií – zejména vody, elektřiny a tepla; přitom do jisté míry je dodávka energií i nezbytná k tomu, aby nedošlo k poškození společné věci (tzv. temperování stavby v zimních měsících). Tyto skutečnosti naznačují, že činnost dovolatele, spočívající v zajišťování dodávek energií a služeb, skutečně byla výkonem správy společné věci. Tento závěr však nelze učinit, aniž by se nalézací soudy zabývaly tím, zda nebyl rozsah práv a povinností správce společné věci vymezen jinak. Správce jako příkazník je podle okolností přímým či nepřímým zástupcem příkazce. Jedná-li správce společné věci jako nepřímý zástupce spoluvlastníků, svým jménem uzavírá ohledně správy společné věci smlouvy s třetími osobami a plnění

z těchto smluv pak dále poskytuje spoluvlastníkům, je vůči jednotlivým spoluvlastníkům aktivně legitimován k vymáhání toho, co jsou povinni za takto poskytnutá plnění (služby, dodávky vody a energií apod.) zaplatit.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 22 Cdo 2792/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2006, sp. zn. 22 Cdo 2058/2005

Relevantní ustanovení: § 139 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, § 1135 občanského zákoníku

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 1738/2019

Datum rozhodnutí: 29. září 2020

Závěr: *Úmyslem zákonodárce v souvislosti s úpravou předkupního práva spoluvlastníků zakotvenou v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2017, bylo omezit předkupní právo spoluvlastníků jako majetkové společenství nově založeno porízením pro případ smrti nebo jinou právní skutečností tak, že spoluvlastníci nemohli svá práva a povinnosti od počátku ovlivnit. Byl-li však zůstavitel pouze „vlastníkem“ spoluvlastnického podílu na věci a v důsledku jeho smrti nabyt spoluvlastnický podíl jeho dědic (na základě univerzální sukcese), zákonné předkupní právo ostatním spoluvlastníkům ke spoluvlastnickému podílu, jenž byl předmětem dědění, ve smyslu § 1124 odst. 1 o. z. neovzniklo. V tomto případě totiž smrt původního spoluvlastníka nebyla tou právní skutečností, která by založila novou vlastnickou formu v podobě spoluvlastnictví.*

Obsah: Spor byl veden o nahrazení projevu vůle spoluvlastníků pozemku tak, aby byli povinni učinit žalobcům jako dalším spoluvlastníkům tohoto pozemku nabídku ke koupi příslušného spoluvlastnického podílu. Soud prvního stupně žalobě vyhověl s tím, že součástí společného jmění žalobců je spoluvlastnický podíl o velikosti id. 1/2 na předmětném pozemku. Tento podíl nabyli v roce 1976. Žalovaní pak nabyli své spoluvlastnické podíly kupní smlouvu z roku 2017, přičemž prodávající nabyt tento spoluvlastnický podíl z titulu dědictví po svém právním předchůdci. Soud aplikoval § 1124 odst. 1 občanského zákoníku ve znění účinném do 31. 12. 2017, podle kterého bylo-li spoluvlastnictví založeno porízením pro případ smrti nebo jinou právní skutečností tak, že spoluvlastníci nemohli svá práva a povinnosti od

počátku ovlivnit, a převádí-li některý ze spoluvlastníků svůj podíl, mají ostatní spoluvlastníci k podílu po dobu šesti měsíců ode dne vzniku spoluvlastnictví předkupní právo, ledaže spoluvlastník podíl převádí jinému spoluvlastníku nebo svému manželu, sourozenci nebo příbuznému v řadě přímé. Prodávající nabytí spoluvlastnický podíl úmrtím svého předchůdce v roce 1992, byť o konkrétním spoluvlastnickém podílu bylo rozhodnuto až v roce 2016 na základě dodatečného projednání dědictví. Pro počátek běhu doby šesti měsíců rozhodné pro vznik předkupního práva je rozhodující právní moc usnesení soudu ve věci dodatečného projednání dědictví, neboť mohl plně vykonávat práva a povinnosti spojené s vlastnickým právem k tomuto spoluvlastnickému podílu až v okamžiku, ve kterém nabylo právní moci rozhodnutí, jímž mu bylo deklarováno nabytí vlastnického práva. Jelikož nabyvatel (dědic) převedl spoluvlastnický podíl na žalované kupní smlouvou uzavřenou 3 měsíce po právní moci dědického usnesení, aniž ho nabídl žalobcům ke koupi, porušil předkupní právo žalobců. Odvolací soud rozsudek potvrdil. V dovolání žalovaní tvrdili, že jejich právní předchůdce (prodávající) neporušil předkupní právo spoluvlastníků, spoluvlastnictví k pozemku bylo založeno již kupní smlouvou z roku 1976. Nabyli následně prodávající spoluvlastnický podíl v důsledku dědění (univerzální sukcese), nedošlo k založení spoluvlastnictví k věci jakožto právního institutu, a proto nebyl prodávající povinen učinit žalobcům nabídku ke koupi na základě předkupního práva zakotveného v § 1124 odst. 1 občanského zákoníku. Poukazovali na to, že není dosud řešena právní otázka, zda předkupní právo upravené v § 1124 odst. 1 občanského zákoníku ve znění účinném do 31. 12. 2017 svědčí spoluvlastníkům rovněž v případě, zemřel-li jeden ze spoluvlastníků a jeho spoluvlastnický podíl nabude v důsledku univerzální sukcese jeho právní nástupce. Upozornili na „paradoxní“ závěr, že spoluvlastník mohl svůj spoluvlastnický podíl v období mezi 1. 1. 2015 a 31. 12. 2017 volně převádět, zatímco spoluvlastník, který podíl v tomto období zdědil, byl vázán předkupním právem podle § 1124 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2017. Nejvyšší soud dovolání vyhověl, přičemž celou věc posuzoval již podle občanského zákoníku. Podle § 1124 odst. 1 věty první občanského zákoníku bylo-li spoluvlastnictví založeno pořízením pro případ smrti nebo jinou právní skutečností tak, že spoluvlastníci nemohli

svá práva a povinnosti od počátku ovlivnit, a převádí-li některý ze spoluvlastníků svůj podíl, mají ostatní spoluvlastníci k podílu po dobu šesti měsíců ode dne vzniku spoluvlastnictví předkupní právo, ledaže spoluvlastník podíl převádí jinému spoluvlastníku nebo svému manželu, sourozenci nebo příbuznému v řadě přímé. Občanský zákoník byl založen na odklonu od koncepce zákonného předkupního práva spoluvlastníků zakotveného v § 140 zákona č. 40/1964 Sb. Pojetí zákonného předkupního práva spoluvlastníků zakotveného v zákoně č. 40/1964 Sb. současná právní úprava záměrně opustila v prospěch absence zákonného předkupního práva se zákonem stanovenými výjimkami zakotvenými v § 1124 či § 1125 občanského zákoníku. Z důvodové zprávy k občanskému zákoníku dle Nejvyššího soudu plyne, že úmyslem zákonodárce v souvislosti s úpravou předkupního práva spoluvlastníků zakotvenou v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2017, bylo omezit předkupní právo spoluvlastníků pouze na ty případy, ve kterých bylo spoluvlastnictví jako majetkové společenství nově založeno pořízením pro případ smrti nebo jinou právní skutečností tak, že spoluvlastníci nemohli svá práva a povinnosti od počátku ovlivnit. Předkupní právo spoluvlastníkům ve smyslu § 1124 odst. 1 občanského zákoníku vzniklo spoluvlastníkům např. za situace, ve které byla věc ve výlučném vlastnictví zůstavitele a v důsledku jeho smrti se věc stala předmětem spoluvlastnictví více dědiců. Byl-li však zůstavitel pouze „vlastníkem“ spoluvlastnického podílu na věci a v důsledku jeho smrti nabytí spoluvlastnický podíl jeho dědic (na základě univerzální sukcese), zákonné předkupní právo ostatním spoluvlastníkům ke spoluvlastnickému podílu, jenž byl předmětem dědění, ve smyslu § 1124 odst. 1 občanského zákoníku nevzniklo. V tomto případě totiž smrt původního spoluvlastníka nebyla tou právní skutečností, která by založila novou vlastnickou formu v podobě spoluvlastnictví. Spoluvlastnický vztah k předmětnému pozemku zde existoval již před označenou právní skutečností a byl založen vůlí spoluvlastníků v podobě kupní smlouvy. Pokud tedy prodávající převedl spoluvlastnický podíl jako „pouhý“ právní nástupce původního spoluvlastníka, nebyl povinen věc nabídnout ke koupi ostatním spoluvlastníkům.

Relevantní ustanovení: § 1124 občanského zákoníku.

Ústavní soud

Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. I. ÚS 922/18

Datum rozhodnutí: 30. listopadu 2020

Závěr: Při určení výše škody v podobě ušlého zisku způsobené podnikateli v souvislosti s nezákonným trestním stíháním nelze požadovat, a to zejména u tzv. malých podnikatelů, aby přesně prokázal ušlý zisk z konkrétních jednotlivých zakázek, o které v důsledku trestního stíhání přišel. Při určení rozsahu důkazního břemene je však potřeba přihlížet k povaze dané podnikatelské činnosti. Pouhé daňové přiznání není dostačujícím důkazem k prokázání ušlého zisku, neboť samo není důkazem o skutečných příjmech a výdajích v souvislosti s výkonem obchodní činnosti.

Obsah: Řízení před obecnými soudy bylo vedeno o náhradě škody způsobené žalobci trestním stíháním, které bylo skončeno zproštěním obžaloby. Uplatněný nárok měl povahu ušlého zisku z nerealizovaných zakázek, které žalobce nemohl uskutečnit. Soud prvního stupně žalobě vyhověl jen v nepatrném rozsahu. K požadovanému ušlému zisku soud konstatoval, že jej nelze stanovit. Příčinná souvislost mezi vznikem škody – ušlým ziskem a nezákonným rozhodnutím je dána tehdy, jestliže pouze trestním stíháním došlo u stěžovatele k úniku zisku, nedošlo ke zvětšení jeho majetku pouze a jen z důvodu trestního stíhání, a v případě, že by neprobíhalo trestní stíhání, došlo by k navýšení zisku u stěžovatele. Výsledkem svědkyně (manželky stěžovatele) bylo prokázáno, že ze strany stěžovatele nedošlo k odřeknutí nějaké práce právě z důvodu toho, že by se stěžovatel musel účastnit úkonů trestního stíhání. K výzvě soudu stěžovatel nepředložil žádné konkrétní smlouvy na provedení kominických prací či závazné přísliby realizace těchto prací. Odvolací soud rozsudek potvrdil. Ušlý zisk je podle odvolacího soudu ušlým majetkovým prospěchem a spočívá v nenastalém zvětšení majetku poškozeného, které bylo možno – nebýt škodní události – důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí. Nepostačuje přitom pouhá pravděpodobnost zvýšení majetkového stavu v budoucnu, neboť musí být najisto postaveno, že nebýt škodní události, majetkový stav poškozeného by se zvýšil. Stěžovatel se závěry obecných soudů nesusouhlasil a v ústavní stížnosti konstatoval, že ve výpočtu ušlého výdělku vycházel ze

svého daňového přiznání za rok 2014. Z celkem 365 dnů odečetl soboty, neděle, svátky a dovolenou 10 pracovních dnů, tím dospěl k počtu 242 pracovních dnů, od nich odečetl 12 dnů strávených obhajobou v trestním řízení, tím dospěl k počtu 230 odpracovaných dnů. Výsledek hospodaření za rok 2014 činil 351 165 Kč, z toho na 1 den připadá částka 1 526,80 Kč, tedy na 12 dnů připadá 18 321,60 Kč. Stěžovatel prokazoval ušlý výdělek daňovým přiznáním, avšak soudy obou stupňů po něm požadovaly, aby jim doložil konkrétní zrušené smlouvy a konkrétní ušlé zakázky z důvodu trestního stíhání. Stěžovatel je toho názoru, že ušlý zisk podnikatele se běžně prokazuje daňovým přiznáním, podle něhož je např. vypočítáno svědечно. Požadavek na doložení důkazů o zrušení zakázek je podle stěžovatele diskriminační oproti osobám se závislou činností. Stěžovatel poukázal na řadu specifíků svého podnikání, které vylučují, aby využil části dne ke své podnikatelské činnosti a části ke své obraně v rámci trestního řízení. Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl. Nárok na náhradu škody v případě trestního stíhání, které je skončeno zproštěním obžaloby, neplyne jen z čl. 36 odst. 3 Listiny, ale přímo z principů materiálního právního státu. Má-li být stát skutečně považován za materiální právní stát, musí nést objektivní odpovědnost za jednání svých orgánů, kterým státní orgány nebo orgány veřejné moci přímo zasahují do základních práv jednotlivce. Nelze totiž přehlédnout, že stát nemá svobodnou vůli, nýbrž je povinen striktně dodržovat právo v jeho ideální (škodu nepůsobící) interpretaci. Na jednu stranu je jistě povinností orgánů činných v trestním řízení vyšetřovat a stíhat trestnou činnost, na druhou stranu se stát nemůže zbavit odpovědnosti za postup těchto orgánů, pokud se posléze ukáže jako postup mylný, zasahující do základních práv. Nepotvrdí-li se původní podezření, musí mít osoba, která byla povinna podrobit se úkonům orgánů činných v trestním řízení, záruku, že v případě prokázání, že trestnou činnost nespáchala, dostane se jí odškodnění za veškeré úkony, jimž byla neoprávněně podrobena – v opačném případě není možno v právním státě trvat na tom, aby byl jednotlivce povinen snášet omezení svých práv v rámci trestního stíhání. Obecné soudy nepřiznaly stěžovateli náhradu způsobené škody – ušlého zisku z toho důvodu, že tento neprokázal, že nemohl uzavřít smlouvy na předmět výkonu svého podnikání nebo že tyto smlouvy nemohl realizovat a musel je odříct. Ztracená obchodní příležitost musí

být podle obecných soudů prokázána v reálné podobě. Podle názoru Ústavního soudu však nelze odhlížet od charakteru podnikání jako takového, a to zvláště u tzv. malých podnikatelů. Obecné soudy nahlížely na podnikatelskou činnost stěžovatele jen a pouze v jejím úzkém slova smyslu, kdy dochází k realizaci konkrétní smlouvy či konkrétní zakázky. Činnost podnikatele je přitom nepochybně širší a zahrnuje i činnosti, které nesměřují k bezprostřednímu dosažení zisku, ale které se následně projeví v podnikatelském výsledku jako takovém. Činnost podnikatele směřující k vydobytí zisku je nepochybně bohatší než samotná konečná finální realizace té které zakázky. Skutečnost, že stěžovatel např. organizoval svoji práci tak, aby nepřišel v rozhodném období o žádnou zakázku, ještě neznamená, že místo účasti na trestním řízení nemohl provádět jinou činnost s podnikáním související a bez níž by svoji podnikatelskou činnost fakticky vykonávat nemohl. Sám stěžovatel poukazuje např. na obstarávání zakázek, nákup materiálu, vedení dokumentace apod. Přesto oba soudy trvaly na prokázání konkrétních ušlých zakázek. Dovedeno k závěrům ad absurdum by např. drobný zemědělec neměl v obdobném případě nárok na náhradu škody, neboť samotný zisk získává výhradně až v rámci prodeje

svého výpěstku na trhu. Za nemožnost realizovat bohatou činnost předcházející samotnému prodeji by mu v takovém případě žádná náhrada škody nenáležela. Takový závěr je jen stěží aprobovatelný, neboť je zřejmé, že samotná realizace produktu v rámci trhu je jen pomyslnou špičkou ledovce v činnosti takového zemědělce. Obdobně by bylo lze uvažovat o odmítnutí náhrady ušlého zisku za uzavření restaurace, protože poškozený by jen stěží prokázal, kdo by jinak v konkrétní den do restaurace přišel a „jakou by tam udělal útratu“. Požadavky kladené soudy na prokázání ušlého zisku musí být přiměřené konkrétní činnosti konkrétního poškozeného. Je bezpředmětné, že stěžovatel v rámci svého podnikání nedokázal vykázat konkrétní smlouvu či podnikatelskou příležitost, o kterou v důsledku vedeného trestního stíhání přišel. Podstatnou je především ta skutečnost, že v souvislosti s úkony svého trestního stíhání nemohl vykonávat podnikatelskou činnost.

Související judikatura: nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 590/08, nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1540/11.

Relevantní ustanovení: čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, § 104b trestního řádu.

Zpracoval: Jan Tryzna

Jasně odpovědi na více než 1 000 problematických otázek přináší

PRAKTICKÝ MANUÁL K ZÁKONU O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH

KOMPLETNÍ
RECEPTÁŘ
NA ZOK

Jednoduše zjistíte,
jak spolehlivě postupovat
v konkrétním případě

Aktualizujeme v souladu se zásadní novelou ZOK s účinností od 1. 1. 2021

Pro více informací kontaktujte naše obchodní poradce: <http://obchodnici.aspi.cz>